

PRÒLEG

Noemí UBACH CODINA

El 25 i el 26 de novembre de 2005, el llavors Grup Català de Sociolingüística (GCS) (actual Societat Catalana de Sociolingüística) va organitzar les II Jornades Llengua i Ensenyament. Així com les primeres versaren sobre l'ús interpersonal del català (vegeu *Treballs de Sociolingüística Catalana* [TSC], número 17), aquestes segones tingueren com a eix principal la situació de la llengua catalana en l'ensenyament. Les Jornades es van organitzar en col·laboració amb el CUSC i amb el suport de la Xarxa Coneixements, Representacions i Usos del Català (CRUSCAT) de l'IEC.

L'esquema i el contingut del volum que teniu a les mans respon als trets definitoris de les II Jornades Llengua i Ensenyament del GCS:

— La voluntat d'abraçar els principals territoris de parla catalana: Catalunya, el País Valencià i les Illes Balears.

— El fet d'aplegar professionals de diferents àmbits: professorat de primària i secundària, investigadors i responsables de l'Administració.

— La necessitat d'un fil conductor que permeti una anàlisi aprofundida. Així, es planteja un esquema de tres apartats: anàlisi de la situació, exposició de criteris i propostes d'actuacions.

Justament, el 2005 féu vint-i-cinc anys de l'inici de la immersió lingüística a Catalunya i vam creure que era un bon moment per fer-ne un balanç. Amb tot, no es tractava només d'avaluar la política d'aprenentatge d'una llengua, sinó de

veure com aquella política havia influït en els usos i en les comunicacions entre els diferents agents de l'àmbit escolar, tant en els entorns més formals com en els més informals i lúdics. Era cert que s'havia guanyat l'aula i s'havia perdut el pati, com se solia dir? Fins a quin punt? Era aquest segon un objectiu definit per la mateixa immersió o més aviat un anhel que amb el pas dels anys s'havia anat formulant? Quina era la situació als altres territoris de parla catalana, on les polítiques de les administracions havien estat diverses?

Respondre a aquestes qüestions era l'objectiu de la primera part de la jornada, la d'anàlisi de la situació a través, principalment, de dades empíriques. Tanmateix, com es pot apreciar en aquest volum, la quantitat i el tipus de dades han resultat molt diferents depenent del territori estudiat i sobretot si ens referim a l'etapa d'ensenyament primari o secundari, ja que, d'aquesta segona etapa, els estudis són molt més escadussers.

A tall de resum i pel que fa a la primària, en el cas del Principat de Catalunya, disposem, en determinats períodes, de dades sobre la llengua familiar de les persones escolaritzades, la llengua vehicular de l'ensenyament i la llengua dels usos no institucionalitzats. En el cas del País Valencià, disposem de dades sobre el nombre de centres públics que segueixen alguna línia en valencià i el nombre d'alumnes matriculats en aquesta llengua. Finalment, pel que fa a les Illes Balears, tenim una distribució de centres segons la llengua de l'ensenyament.

Si parlem de l'ensenyament secundari, pel que fa a Catalunya, disposem de dades respecte a la llengua d'escolarització per centres i per alumnes; en el cas del País Valencià, tenim informació sobre centres amb alguna línia en valencià i el nombre d'alumnes matriculats en aquesta llengua, també en aquest cas dels centres públics; i, finalment, pel que fa a les Illes Balears, les dades aporten informació sobre el nombre de centres que fan l'ensenyament en català i l'alumnat matriculat.

Cal dir que les dades de l'etapa de primària són molt més abundants i sistemàtiques, i, per tant, les conclusions esdevenen molt més fonamentades. En el cas de la secundària, hi ha alguns casos en què les dades es limiten a un sol any d'estudi, amb la qual cosa es fa difícil establir processos i evolucions.

Cal fer un apunt també sobre l'actualitat de les dades globals presentades en aquestes Jornades, ja que les més recents són de l'any 2005. Amb tot, hem de tenir en compte que ja llavors la presència d'alumnat estranger era important, tot i que en els darrers tres anys aquesta presència ha augmentat. Això significa que caldran estudis posteriors per veure si les tendències que es desprenen de l'anàlisi d'aquest material s'accentuen i fins a quin punt. Val la pena assenyalar, però, que, tot i la precarietat de les dades en alguns casos, el present volum dibuixa unes tendències i uns reptes ben fonamentats.

Malgrat que no era l'objectiu d'aquestes Jornades, en l'apartat de recull de dades, els autors fan referència al marc legal en matèria d'educació de cada territori i el lector hi trobarà un complement adequat per entendre les diferències que s'hi dibuixen.

En la segona part del volum, denominada «Legitimació», els autors pretenen explicar les claus de l'èxit en el moment de la implantació de la immersió a Catalunya i quins són els factors que avui dia permetrien aconseguir la implicació dels agents educatius en un nou impuls de l'ensenyament de la llengua al nostre país, així com els elements que la dificulten. Pel que fa al País Valencià, l'autor fa una reflexió sobre la diferència entre legalitat i acceptació de l'ensenyament en valencià i de quina salut gaudeix aquesta acceptació.

En la tercera part de l'apartat referit a les Jornades el lector trobarà, d'una banda, un recull d'actuacions que tenen per objectiu el foment de la llengua entre l'alumnat dels centres educatius i, de l'altra, la descripció de les principals línies d'actuació del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya respecte a l'ensenyament de la llengua catalana, entesa no només com l'aprenentatge d'una llengua sinó com un dels principals instruments de foment de la cohesió social i la igualtat d'oportunitats dels individus.

Finalment, i com és habitual en els volums de TSC, hi ha un recull d'articles variats, així com ressenyes de llibres que versen sobre qüestions de llengua. L'article titulat «Quan amb el coneixement no n'hi ha prou», sobre l'ensenyament de català per a adults, és un bon complement per a les reflexions de les Jornades Llengua i Ensenyament que acabem de prologar i que esperem que siguin del vostre interès.